

1924

N2

H. Martin

AJALANE

N:o 2.

MARTS.

1924.

Lumihelbese. (J. H. L.)

Kõjus pehmet lund,
unenäo sulist und,
langeb oksale.

Jõudnud walge tund.
Sametpehmet lund
sujab samblale.

Pantsib walge kuld.
Särab sinist tuld
lumihelbese.

Magab suvemuld,
särab roidukuld:
lumihelbese.

Puhub helge tuul,
hingos talveluul.
Kõrgeil oksadel
lumiroosi huul.

Suudlus jäätand puul,
kõrgeil oksadel.

Poessia.

M. Menšikowi järelt tõl-
-kinud venekeelsest H. J.

Non, merrita nome di cre-
atore se non il Dio vit
Poutan *Bezo*...

Poessia esimine väärtus on "tõde", "luule-
atadus", õigust teatavast olus, tõe, tõe-
taanduse, ei tule müüsta, seda, kui harilikult
hale, vaid kui arjastatult nõuvalt raldusmüü-
saxlised ideasid, hõimides. Põlvine puud ei
võta ju objekti walist, nägust külge, vaid
sugil ta sisemisse olemusse, loob ilued, tõe-
tõde kujud, mis vaalsete, halbade, riku-
tud wormidega rökku ei lange. On see siis
wale? Et kõrgemad õigluse seadused inim-
likeude suritõdega rökku ei lange, võib siis
esimisi seepärast ehavõigeteks pidada?

Põlvise puudi pühitsetud rikku liigi ei
maku madalad waled, ta hing püüab
waid ühe sihi - tõe poole. Siin juures, saa-

wutatud ilu, on ta lootuse salajane rõõm. Poesia on tõde - ta on objektide ideaalile wartaw tunnete tarakaal. Poesia on ilu waatlus. Mito Venust waadeldes ei näe meie külma marmorit, waid jumalit-ku, rihastamatut ilu. Vähem kõrwale kaldumine ainsast, ideaaldest wõrmist - ilu kaob, jääb jääle. Küll midagi sellarnast, aga mitte see ise.

Nii on ka mõne kunstiväärtustega ehituse, pildi, luuletusega - vähemgi rüü. Täiuslikus tarakaalus häwitab harmoonia ja ilu.

Nii ka inimese tunded ei loo- duse, teise inimese, iseendaga; ka piin kaob teatava, mõeldava tarakaaluga rõõm, mis tege selle tunde pühase ja suutsuuseks. Ülitähdeldatud armastust ei wõi meil sel- loks enam pidada: tal puudub jultija- na jumalin mõistus, mis armastusele mõtte annab. Kuis hulk suureneb nii wärsutus wäheneb. Kuid ilmumuste wär- tuses ongi rõõm püüa, rõõm elu wärsutus.

Nagu meie antiiskuju waadeldes marmouit, ainet ei märka, nii ei märea meie proosas keelt: meie es on waid kehastatud, nähta- wass saanud mõte.

Sellewastu esineb proosas keel esimesel kotal (Proosaks nimetame leitud wõi siduma- ta rõnet, millel puudub sisemine ilu).

Prosaist kirjeldab täpselt ja kindlas järje- korras kõike, mis ta loodusest wõi mõtteilmast tajus, ühest peensusest teise ülemminnes. Kuid see mõte on ebaõige. Põliskult tajume meie loodust ühekorraga, mitte orakaawal, ja kõi- gi peensuste ühekorraga taju annab meile kujut- luse, nagu üheaegsed rõlad harmoonia süm- nitawad.

Proosis on kõrgem süntees, tükeldatud osadest uue terviku loomine. Poedi äge ja hoolimatu wägendus on palju lähedarem tüle, kui prosaisti ettevaatlikkus —

II.

„Mutab' kivi tara, umi pisaraid pillates
tüki ....." Prosaist, sel alusel, et kivi kui

surnud, elata olekus, kel pisaraväärmed puuduvad, järeltab, et kivi nutta ei või ja seletab otsesõnne, et kivist karstetilgad tüki veerivad. Pal on ju õigus: kuid siiski ei näe kõike, kuid nimelt tekitab need tilgad, kuid nad langevad. Peet on siin oma juhuslikes võrdluses kõis ära ütelnud: meie näime, kuid tilgad kivist, nagu pisarad silmist, tüki langevad — meie saime võrdluse alil selge ettekujutuse. Faktiliselt ebaõigis sõnna peitub sügav mõte.

See elav keel on ilirikas metaforide ja poeetiliste võrdluste poolt, võrreldes meie kuuva raamatu- ja isäranis ajalike-keelega. Rikkisus on see keeles suure rikkis toonud, seda oma nõuete kohaselt kindlasse vormi talletama valanud, kõiki keele iludusi mägistades. Selle mägistuse vastu võitlevad geniaalsed kirjamehed, kes on loonud omale keele uuesti, elava ja rahvaliku. Genius ei suuda rahulduda surnud, iganud vormikeelega: elav mõte nõuab omale elavat, võitvat keha. Separat pole

n. n. „luulekeel“ mitte luksus, vaid rõne orgaaniline vajadus. Et objektid tema ideele lähendada, peab selle objektid rõnval veel teist temasarnast nägema. Üksik objekt on liig individuaalne tema tüübi leidmiseks.

Kollektiivne foto on ilusam ja iseloomulikum igast üksikust portreest, ehk küll neile sarnane. Üksiku objektid ilu ei seulu mitte ainult temale enesele, vaid ta tüübile. Poet ei ilusta objektid, vaid otsib temas ühesse ilu, eraldab selle individuaalsete peensuste raamsest. Lähedast randitest loob poet objektide tõu, tema igavere ja ilusama tüübi. Tä teeb sedasama, mis looduses aastesadade vältel: looduses on ilusad vaid tüübilised, lõpetatud vormid. Meie näeme siit, et poetiline rõne seepärast ka enam waimustab, kui prosaline, sest ta on tõele lähemal. Tä on alati täpsem, tõisem, kui kõige valjum prosa. Paari — kolme reaga joonistab meile näit: Pusekin omas elegias juisaarki, mida näeme silmas, wallatud olime ta tunnetest, mida

isegi tunneme. Pärsit, puhast ja ri-
kast kult võine õppida kirjavekamatuult
inimesilt. Liitratra kõnes on rüütluses ime-
lisi poeetilisi väljendusi, täis jõudu ja keele
ilu. Kui see poeetiline element kellest kõr-
waldada, siis kaotaks see oma ilu kõrväl-
ka kõik karakterlised jooned.

III.

Poesia on meile tarvilik; ilma tema-
ta ei suuda meie haridus tõeliseult oma es-
märki - inimest paremaks teha - saavuta-
da. Meil on nii vähe hingelisi üleelamusi, nii
et neid igapäiseks eluks ei jätku. Meie va-
jame oma mõtete ja rüütluste jaoks min-
git esekuju, modelli.

Vajame iga metsa, mäe, öö, päeva, iga
rõõmu ja iga mure jaoks poeedi lälinägemat
vaimu, kes õpetaks meid kuidas vaadelda, et
tunda, paneks meid selles nägema mida
meie vaatleme, selle ilu. Poet esineb siin
Kolumbusena, kes avab meil terved iluilmas
hallist ja igavast äripäisest ümbusesest.

Haridus on kasvatus geeniuuste koolis, nende kõrge ilmatundmise järeldamamine. Geeniuuste omadus on tema mõtte ja tunde originaalsus, ja alates järeldamama, ei jäi ta selleni kinni, vaid tungis edasi sama idu sügavusse ja laiusse.

Et meie ehuwaimadelt ilmavaadet õppima peatsime, selles ei tahiko meile midagi kaotawat olla. Loolugem ilmsiisakist, et meie tunne ja mõte ainult meile kuulub. Sama vähe kuulub see meile nagu õhku meie kopsus või materiat meie meelele. Sama õhku ja materiat kasutavad lõpmatud teised; meie mõte ilmnes wanale ajal ka tuhandes teistes näades. Keel ajalugu näitab, kuid arenes mõte inimkonnas: mitte järsku, kui mõni kõrgem ilmutus, vaid nagu lõpma ta väikeste muljete kogumine. Iga täielikum neist sai järeldamamine modelliks, kuni andekad inimesed, minnes vähelaval modellist raugemale, andrid uue, veel täielikuma valmisud keegi.

Kirjandusse on vähe jälgi jäänud olnud geeniuustest, kuid reietri jätkuks mõistlikul kasutamisel ühiskonna kasvatamiseks.

Meieaegsed kirjanikud on rohestatud, äratama ununud ilu, avama arstasada-
de peidetud varandusi, teha need meil nähtavaks. Suurte inimeste surematas ei tohi seista ainult sõnas, ega püüda ainult nende nimega, vaid ka loominguuga. Olewad kirjanikud peaksid propageerima meel-
eid suuresti, nagu tehti seda renessansse ajal. Kui meil noored kirjanikud õpik-
sid tundma vanu klassikuid, oleks see neile väga kasulik. Peersid eskjuid on suured liidused tundevallas, ja keeni neise pole süvenetud, kui ei mõisteta ilma waadata selgelt ja õigesti, sarnase armastusega, nagu need vanad meistrid, nii kaasa pole meil õiget haridust

IV.

Poeedi ilma astumine on suur sündmus ühiskonna elus. Poet on iseseegune

olevus, oma põlvkonna hing, selle nägemise- ja kuulumise-organ. Õnnetu pimedana või kurtummana sündinud inimene langeb loomaga ühele astmele, laotab oma tõe tuhanded aastased arenemissaavutused. Ta ainult magab ja süüb — selles on kõik ta rõõmud.

Pimedad ja kurtummad on need inim põlvkonnad, kes puuduvad poeesia, iluduse nautimise kõrgemad organid. Või ja areneb neil selle võtta hästi eluprouse, praktiline mõistus, mille abil nad teid, nagu pime kepi abil, leidavad.

Lihtsurelik ei näe kõige tähtsamad, mis ilmas on, ei tunne surelike ilusamaid rõõmusid, kui ei aitaks saallustel teda poeesia, olgu see rahva rõõmsa keele, usu, laulude ja legendade nävi, eestvõtt poeetide elavas sõnas. Ainult proletite-poeetide läbi näevad ja kuulavad inimesed maailma. Lihtinimese hinges ei puudu poeesia, kuid see on nagu magav muusa, keda äratama tuleb poeedi hing

ärkuel muusana.

Lugedes luuletust tundub, nagu awaks see meil silmad, kõrvaldaks mingi katwa eeriide. Poet annab meile wõtme ilu mõistmiseks. Poet on alati kunstnik — looja: mõnikord jõupingutusega, teinekord üsna rogemata leiab ta kaaluni sulle objektille, mis teeb seda meile lähedaseks, mõistetavaks, tarviliseks. Poesia, „jumalate keel,“ kõneleb jumaliku armastus objekti vastu. Gludus pole midagi muud, kui meie armastus teatud ilma — külje vastu. Tõtt ei saaweta meie mitte mõistuse, waid armastusega, mis annab olemasolu mõtte kõigile.

Teaduses, kunstis, kirjanduses ja igapäises töös — igalpool on tarvilik poeetiline puhang et elustada ja soovendada surnud ideid.

V.

Deepärist on kõik suured inimesed osalt poeedid — olgu nad kunstnikud, mõtteadlased, õpetlased wõi kangelasid.

See pole proosa, mis tiivustab nende hinge, vaid tallutamata weetlus suure sibi poole, on ainult ilu, ainult armastus.

Poedi es awanevad kõik raugused, ääritud silmaringid, äraräärimata aimused ja wõluwused. Waigu Jumala süda me lähedal olles kuuleb ja näeb ta ilu sündimaid imesid ta saladuslikkes sügawikes.

Jumala poegadena sündinud inimesis on igasüles usa poeti, kuid enamasti liig vähe: õitswas kehas on mahtuna magaw waim. Liig palju on seal proosat ja kurjust. Inglise mõisesse elu kantud now inimhingete unustab kergesti taewased heled ja tihki arub walgustatud paradisi jarkas määratud hinge kurjuse toim ja länemata seal kõik, mis hea ja ilus.

Poet aga ei suuda unustada, tarast inglise laulu, sellest annab ta kateid inimesele aegajalt edasi. Poet on oma põlwele meelteleluseks, misugune peaks ja võiks olla iga surelik.

Inimese evolutsioon pole rütkestatud nagu taime- ja loomadel, ta on alaliselt arenenud olekus, ja poeet on selle arenemise ärataja, meie kuivawate tundmuste niisutaja. Need peened, raamid muljed, mis meile paberi mustadelt ridadelt vastu lehwiwad, ei ole mitte silmapilkselt mööndunud. Need wüiwad, isiaranis noorus, tähtsaks eluteguriks saada. Hinge siiswatuna, raawad nad märkamatuks, õitsewad, lõhnawad, ilmuvad tee mõtites, tee tegudes. Meie hing areneb enamasti wastawalt wäliste mõjudele, ja õnnelik see, kes pärimesena ~~on~~ isiklikult on andunud leadele mõjudele.

Poeet annab meile paremat, mis loodus olemas on. Ta pole nii siis mitte luksus, mitte sileliigne inimene. Kaasab, vaid tarwilik orgaan, mis täidab tähtsamat ülesannet.

Ta noor süda kuulatab januselt poeeti kõnet, mis tungib ta hinge raawase se kui helle, selgitaw siir. Poeedi kõne

manab esile meie peidetud isiklised siim-
paatiad — need saavad meie selgers ja ele-
vaks; ta sõna avab meie salajamaid puite-
warandusi. Awades kõige olemise ilusa-
mat saladust, muudab poeet maailma
meile igawast wabrikust wõi koguni van-
gimajast — Igawiku Temples, ja meie elu
selle hümniks.

VI

elluistne barbaar waatles loodust —
mäge, metsa, planeete j. n. e. — elawate olu-
tuna. Enese elu tundes, oletas ta, et elu te-
maga ei lõpe, waid üle terve ilma iksa
edasi kestab. Mitte metaforiliselt nagu nüüd,
waid sõnasõnalt uskus inimene, et met-
sad, mäed, jõed, päike, tuul, tähed — on
elawad, tundwad ja mõllewad olu-
used. Näib, et tolles ilmawaates on enam tõtt,
kui praeguses, kus inimene peale enese
loeb loodust elutuks ja hingetuks. Üng-
inimene eksis waid selles, et kujutles endale
sarnast ilma ka wälisjoontes, kuid õigus

on tal, tunnustades oma soo eugulust loodusega. Nagu looduses, nii uskus ta ka eneses olema igawese elu ega tunnud surma üldse mitte.

Elleie olime omanud wälise tõe inim-elu paremusest looduse amaga võrreldes, kuid ei näe sisemist tõtt elu ühtivusest, sarnadusest. Deepärasest tunneme igawest looduses, mis näib meil nii tühi ja eluta, mis seisab meist lõpmata madalamal-est et meie tema suurest ei mõista. Kui loodus-ilmused oleks täieliselt alamaad meist, miks on nad meile siis nii kättesaamatud? Kõrgem omeli teeb teadusi nõrgemale. See ligipääsmatus wiib meid mõttele, kas ei erasi meie, oma äratundmist ilma kesk-punktiks seades. Nagu loobuda tuli eksiarwamisest, et tähed maakera ümber keerlewad, nii tuleb meil kind weenduda, et inimere waim ei ole ilma keskpunkt, waid ta on üks suur, kõikewalitse wast teadusest, üks lugematust laineist, millele andis tõuke see tsentraal-päike.

Kas pole mitte seepärast loodus meile säätsematu, et ta meid kõrgemal seisab, mitte aga madalamal? et tema soovides valdab meid, aga mitte ümber-
 pöörduvalt. Mõtlege inimese väiksust ja
 lihassetust looduses, ta allalütmist sel-
 le seadustele. Mitte järelmõtlemise, vaid
 omaga isesuguse märke ahil tunneme
 meid omal paremail minutitel selle suure
 väimise liigilemist, kes meid läbi näeb
 ja kõik mõistab.

Meie kui mõtlevad oleme, oma
 mõrkuste ja heategudega, järelmõtlemise
 ja meelelusega, oleme ameti looduses mil-
 legi kõrgema jooks määratud. Selle näi-
 se, kuid kõige ustavam teadvuse juures
 arvab ühesti ilu ja kadunud rüüm —

Sünnib peesia.

(Järgneb)

Fata Morgaana

— W. —

Kusagil naeris ilusaim heli
 rauguste rannal helkis,
 helkis nagu üksik silm
 taewane ilm.

Mõllin ja votin. —

Möödusid hetked aprad,
 tusased, waerad
 piserdas noorust ja armastust,
 juus aplal söömel
 'ele ja nooruse werd —
 mäsawad merd

Aga helkis kõrd pimedas öös
 nigis ja waewade wöös
 ja radus — ammuigi radus!
 Tean waid, et olen sind näinud
 Sind, euri ja mõistmatut,
 kusagil, kusagil rannal.

Terased pannal —

lyltand yhte kõik jäised parred,
 wimased kõred. —

Elo on veelgi elo

Inimene sygisöös.

— 1 —

Oli sygisöö .. Tumesinisesse taewasse oli laiali paisat miljonid tähed ja ikka rohkem ja rohkem serres tähti awasite sylest tumedale fuunile. Päis salalikku bahinat oli hils, wisi pidutses sääl sygistuul. Kuuldus nagu wains et leina, wõwiulite nuttu ses tuules, wast lyhike se suwiöö unistuseigi ... kes teab!

— Kuuldus wõwiulite nuttu ..

Ei olnud rahu! .. Rahu ei olnud ka inimesel, kes ykenda walwas weel hilisel öötunnil. Uneta oli talle öö — olid kõik ööd! Ja suigi wabel tuli uni, siis oli see lyhike, rahutu. Perwed päewad, nädalad, istus ta laua ääres, kirjutis wärsimata, hooliga, ilma, et kuunag. oleks tumnud tpeid must, wabel öhtu hilja län. inimene wälja Kiiresti jooksid eesjä jättes walgele paberile järge musti rida. Smelik! Ei kumagi

wärsind näri! Ei tulnud püüda wist ri-
dadest, mis yksteise järgi rändarid wal-
gele paberile. Kuisigi ta is sai leht, siis
wõeti jälle uus, ja etasi täks tõi, samas
sihis, samasuguse koolega. Ka sel sygri-
võl kirjutas nimene, shis korraga...
wäikene prasa ja sulg läks katki - pit-
dules paberile muste tindipisaraid. Nüüd
pärast nimene sulges käest, awas akna
ja jäi liikumatult wahtima sygriwõösse.
Uhmarte sygriwõõside lõhna ilingis tupp, ja
ymbritses inimest ja täitis too, neid
inimene ei pannud seda tähele. Sil-
mad liikumatult sauguresse pöörat sei-
sis ta akna all.

Mida aga nägid need palawikulised
silmad tumedas sygriwõös? —

E, mägerid nägid nael saugustest
kerewat, mägerid, millede tippe, wolid
ehakumast punased, kui werega kaet.
Nägid roheline tulleid metsapörest tär-
kawat, talweunert ärkawat. Hele roheline
tulleid... Roheliste tullede walge aga

saamused jumalad, kandes kullatuid
lyhtreid, milledele leegitsesid salalikud
tuled...

Jumalad! Kas oli tal neid kuna-
gi vöed! Tä oli neid ainult otsinud,
nende poole palves sirutand käsivar-
red, kui ussid... Aga jumalad...
neid polnud ta leidnud! Lapsena
oli ta arvanud neid elutawat igas
lilles, igas puus — oli arvanud wa-
hel kas kukkumisekski kuulwat, aga
nyüd — olid nad kõik kadunud...

Tä oli loanud ise, uskunud nisse,
aimanud igalpool nende lähedust,
kuid need olid unistused, ja enne kui
nad omaile kindla kuju oledsid võtnud,
enne juba põgenerid nad!

Lukumata waktseid aga silmad,
ja need olid täis rahutust, täis igat-
susi, otsimisi... Täis igatsusi olid
need silmad juba lapsena! Nyüd
igatsusist, mis end peitsid inimhinges,
neist saanud oli laul, mis nõuolis

wäljendunt! Kuid, kellele, kellele pidi ta
rääkima omi unistusi, kellele laulma
seda laulu, mida veel keegi ial pole
kuulnud! Tõik kaugusesse liikumata sij
wenend, seisid inimene akna ees. Mürke
õõtuul saris ta wäiksaid juukseid, suud-
les ta õhkest, huuli, — tase, õrnalt,
inimene ei pannud aga seda tähele.

Ja nägi end seiswat kibuwitakihnikus,
mille terawad okkad kriimustasid ta
paljaid käsiwarsi, kuid sedagi ei tun-
nud ta. Ja edasi lendas mõte. Tungis
sygawale metsapõue, kus asus ta kulla-
kese kodu. Inimene nägi teda uinuwat
walgeil padjul, kuulid õrn naeratus. Ta-
sa kumardas inimene wõlgi üle, sili-
tas hellalt oma kullakese juukseid
ning wawalt, wawalt kuuldawalt seis-
tas: „Uinu! Uinu! Väe õnnest und!“
Sis korraga nägi inimene, et keegi
hüglane sirutab tema poole oma kon-
dised käsiwared. Kuttu pani ta ak-
na kinni ja iseseisune hirm waldas

teda. Paei olnud nam rahu! Täruktas
 aeda, sääl wõlti teda wastu närtsiva-
 te woside lõhn. Siis katkus inimene
 meeldetull wiimased wosid, sygiswosid,
 punased, walged, kogus neid määratu
 sylvitäre, niipalju kui aiaast leidis ja
 nõnda kormat lilledega sammus wä-
 rawast wälja. Sammus kiiresti kitsast
 jaorada ripnuwate kaskede wahel, ku-
 ni jõudis wäikesel mäekobelini. Sääl
 seesatas pisut inimene nagu järeilmöö-
 des, siis aga wõjutas wasksele käerassa-
 le ja nyud awanes uus raskelt kriuk-
 sudes. Väikesel altaril põlesid kaks
 kynnalt tumerokka leegiga. Inimene
 aga põlwitas altarile, mis oli nyud
 ymbritset lilliga, walgete ja punaste-
 ga. „Muel pole usku! Muel pole rahu!
 Mõttetu on mu elu, sihitud mu teed!
 Täidetud ääreni unistusega, mis ei
 uial lähe täide, mis ehk ei tohigi mun-
 na, sest siis oleks wast leig uuer mu änn.
 Rahu! Rahu! O, kuidas sind otsinud

olen!" nü kostsid tasased sõnad.

"Halastage jumalad! Tooge rahu
sma lapsele, selgust meisse halle-
se päivisse, milles elan! O juma-
lad! kas mind maha olete jät-
nud! Otsinud olen teid suveöö
hämarusest, kuid teie, - teie vist
põgenete minu eest! O, meele ei on
mu elu! Halastage!" Ja inimene
langes altarile, käed sirutat välja-
langes närtsivate rooside sülle.

- Niiid aga roheliste tuledel val-
gel olid sammumas jumalad, kan-
des käitel noort hinge, kes mähit oli
valgeisse looresse. -- Läksid vait-
des, kurbadena - hilja ilmud ju-
malad õoviulite kurval saatel. --

Meie kodu.

J. H. L.

Jalaväijad pääsevad meile põllupeenart mööda, mis peaaegu sama lai on, kui jalgradagi ja Suurelepiku juurest läbi läheb. Isuhed mehed peavad aga üsna maad maanteed mööda enne sõitma (missugune suvel üpris kolmune on) ja siis alles tuleb hobuse-pea alla Hundiaugule pöörduda. Mööda kivist ja aurulist külateed tuleb umbes kolmeerand tundi sõita, kui Paemurdu jõutasse. Sealt ei ole veel meie kodu näha. Kui vagane ilm on ja suits otsesõike taevasse tõuseb, siis võib meie teliskivi punasest korstnast auarvat suitsujuga Pa-

muru aidatagant näha. Aga meie teravaharjaga pilpakatust ei näe teie tepe mitte. Olgu siis, kui teie vankri pääle püsti löusete ja üle aidakatuse aja püüate vaadata.

Ja kui te' meie vasikate kopli nurgani olete vankriga lojistanud, siis vaadake ette - paremat kätt teekäenakul on suur salakivi! Seda kivi ei pane enne tähelegi, kui vanker pealegu ripakile on. See oli mineval suvel, kui sibulakaupmees ajas seal-samas vankri karkäukti ümber. Oleds ta ise koorma otsas olnud, tingimata oleds ta sibulati vahel jalaluu või mõne muu liidme murdnud. Aga ta lendis koorma taga käia, ega pannud kivi tähelegi - sellep' see koorem ümber vuppatsaski. Oleds ta ilusaoli koorma otsas

istund, poleks häda kedakistki olnud.

Talvel pääseb meile igalt poolt. Suis ei ole kartust, et viljapõldu tallad. Kui sulailm väljas ja vösel kauge padane, et silgussoolvesigi jäätab, siis ei pruugigi kobuseteed mööda meile pahmata. Lumi on kõva, kui pisa-
suhkur ja seda mööda on lõkus kõndida. Kui veel suusad kaasas juhtuvad olema, siis jalakäimisest pole juttu. Siuu-säuu üle lume, nagu saaniga. Kuid jällegi ettevaatust! Kes hästi suusata da ei oska, see võib kergesti veljali eht upadile kukkuda. Kui siis suuskvallale pääseb, lendab see tingimata oma 25 sammu lundmööda allamäge. Kui käia ei võtõi, siis veereta ennast küljeli maas, nagu taignarulli kuiva jakulaua pääl edasi, kuni suusa kätte saad.

Ja see on veel päaledauba väga mõnus lõbu.

Hui aga ilm tuisune on ja taevast kangesti tormab, süs ei pääse hür ega haradas liikumama. Süs ei maksagi meile tulla. Hõix inimesed on süs rahulikult omas toas, ega kipugi välja. No mõni vaenekine, kes juhtub tepeal olema, see näeb küll ohtupäivi. Aga ega temagi seal häämeeliga vüki, asja toimetuse pärast jäi tuisu kätte.

Hui väljas tuisukab ja ulub, süs on meie isa väga pahane. Tä kirub, et ilm ropp olla.

— Mõllab ja tolmutab kui peletis. Leppojal palgid jäävad lume alla, no kes korrat nad säält süs veel välja kougib? Tä uitab süs mööda tuba, vest seljas, käed püksitaaskus. Püp on tal ka suus,

aga see ei põle. Muudu aga imeb teist, nõn-
na, et koba aina vihiseb. Ja ega siis
salli ka, et ma miski teen ehk mõl-
lan toas. Muudku karatab aga - pois-
nurka! - ja käib ühe akna juurest tei-
se juurde. No ma siis ka ei topigi
ligi, hoian koha isast eemale.

Suvel on meil ilus olla. Toata-
ga kopsis kasvab väga pikk eim,
nagu udis koke. Altkord oli linna
Vardi meil vöösil. No me siis käisime
ka kopsis lällesi kojamas. Viimaks tu-
li kange tukin meie pääle ja pühendi-
me ja loopisime teineteist käokingade-
ga. No isa jälle nägi kogemata kambri
nurga tagant seda lugu pealt.

— No poisid, no mis te rullate ro-
hus, kui põrsad! No kas tulete ära!
Saavad ilusa rohu ära, nagu taru -

koonla. No keda sas' hobesele ette niidad?
 No tulge juba ära, oh teie sindri munad
 küll! ---

Isa oleks ehk mulle vemmaltki an-
 nud, aga Linnavärdi oli meil. Isa ei
 jellenud. Vaatas küll neoidese vembla-
 andmise näoga mulle otsa, aga... uudinal
 jaoksime ära. Kuid koplis on sellegi-
 pärast väga ilus väkida ja lillede „ai-
 su“ nuusutada. Seal kasvab kõiksugu
 lilli, nagu: kassikäppi, kullerüppi, kana-
 lillesi, sinililli, käokingi ja palju muid.
 Paljudel lillel polegi nimesid. Vanai-
 sa ütles, et tema ka ei tea.

Koplis on ka suur kuusk, nõn-
 na umbes 6 sülla pikune. Kui ikka sin-
 na otsa viitoid ronida, siis võid kas
 koke peaaegu Rakverre vaadata. Vana-
 isa ütles, et kui kuusk veel üks 3

sülda pikem oleks, siis võiks Rakvere
vallimäge küll näha. Aga meie põllud,
aidad, laudad on kuuseotsast vaada-
tes, nagu proopesal näha. Isegi vana-
isa tõkateajamise aul vasika koplist
on näha.

Meil ei olegi rohkem hooneid, kui
üks ait tabalukuga (ukse taga on lasi-
puu), üks lehmalaud kahe ukse ja poo-
leteise arnaga ja hobuse tall, või na-
gu vanaisa ütleb - ladu. Blumaja
ühes rüüalusega on aga sada sam-
mu teistest eemal. Ja neid alles puu-
tud korstnata vihklemissaun silma.
See on vanaldane, männipuust ehi-
tus, nagu neid paljugi teisa tema-
sarnaseid meie kodumaal leidub.
Ta on künka otsa ehitud ja eemalt
vaadates paistab; nagu istuks kõrgis

vanadit kivivare stas. Saagasinas on
tal out, mille es takune padja. Kui
inimesed saunas vihtlevad siis ikk
on see aus lakti. Leil tosoab siis au-
gust välja, et sekui korstnast. Vihad käi-
vad siis oirto ja sarto vastu kuuma ja
sibulapumast ihu nõnna, et pakisel aina.
Kole häid en saunas suvel sooja veega
mõllata. Kui saunast välja tuleb, siis en
kõid meto leili täis. Me siis jooksime ik-
ke koke poole sõni õues. Küll on tore!
Si eska äldagi, kui tore on suvine
laupäeva sõ. Kõik ilm lõhnab ja na-
gu laulaks iga taim, tga pöösas. Kõi-
kide häälid sulavad kasasels suvedõ
rahudo ja see õnnis rahuhelin voolab
kui muinasjutt üle õitova, hämara mea.

Tütarlapsed jooksevad valgeis rüüdis, kui
võilille valged helbed, üle roheline mune
ja poiste päivitand näod aina lõhen-
davad rõõmust.

Kuid iga öhta ei ole aega jookste
ega ullata. Vahel einaajal ei ole aega
öieti kõhtugi läis süüa. Homme ilas ilm
ja enne päevatõusu poisid tööle! Süs kat-
sud et saad latta magama, muidu kad-
kad jo esimese edelipulga pääl und nä-
gema, kui hiljaks jääd. Süs on saun vaba
ja kalle siinaakuu torgatase jälle talure-
padja. Päris tühi on süs saun, seot
ükski inimene ei lähe jo nädala sees kül-
ma sauna vihtlema.

Kuuse otsast on ka meie pärisait nä-
ha. See ait, mis eelpool mõistetud, ei ole

mitte vilja ait, vaid riie ja muu kivist kras-
mi ait. Vanaisa nimetab seda aita ise
veel lügnimega - agerid -. Viljaait on aga
hoopis suurem ja teistouguse võimalusega.
Tüül on tutikselt kollaseid õlgi aida ka-
tuselt lahtirebind ja nüüd seisab ta lau-
da ja kuuri vahel, kui hauduja kana,
kõrre kude vahel, suled (aidal õled) süris.

Meil oli mürise imelik kana. Kui ta
audumisel ei olnud, siis sallis kude süll,
aga mürise, kui aidalakka munade pää-
le läks - oli kurega läbikäimine lõpetatud
ja vaen alustatud. Vahet, kui auduja ka-
na kaevutiinala vetti joema tuli (ta käis
sääil nädalas korra), siis sai koke näha
näha ja kuulda. Vanadused läheb au-
duja kana juurde ja riputab tüba. No

eks noor kudd jookse ka tagant järle. Eks
süs kana hull arvab kakele poole vahti-
ma, ajab suled siwri ja kisendab ise:

— Kiir, kiir, kiir! — — —

Üks kord karga tene koke noore kude kal-
lale ja saqis teist nü, et siidis. Viimase
ajas süs kaela õieli ja piotis kui nool,
siidis poole punuma. Kuded jäid imestades
leineteise, etoa vahtima. Vanaduksa val
ajas kaela püsti ja noogutas nohaga:

— — — Ot, ot, ot, ot —

Ma süs vaatasin kõrwalt seda lugu
pealt ja jooksin tüppa.

— Mis sel meie kollasel kanal on,
et ta enam kude ei saali? —

— Lapoukene! Kanarene jo audub,
eks sa seda tea. kust me süs muido
kanapoegi saame? —

- Ah audub! No jah audub! -

-Audub jah! mõttesin mina, sellep' nü pahur oligi. Meie Sulane Madis on kole vihane, kui tal varbarahed ainaajal auduvad. Kõs siis audumine teeb pahurki! Madis määrab ka jalad tõmmata üle, uitab ise õues ja kirub, ega saata kedagiistki.

Kuusetoast võib ka meie põldude näha. Need on nagu rohelised ja uged palamad üle mulla laotud. Ruumi kipõld pole veel küll küps, tolmas tein alles, aga kakenäädala võib juba unkipääst valget püma välja pigistada.

Muud viiga ei ole meie põldude kui ainult kole palju kivä. Ahervarso või vareid on kõik väli täis, nagu li

pipra kooki. Ja neid munakaid! Neid on iga
 tolli peal vist ühe. Sügisel, kui odra-ehk
 kaeranüüdus käsil, siis käib vihat saagedas-
 ti vastu kive köll ja köll. - Elluidu saab
 veel kudagi viisi läbi, aga kindmine on
 viimane nuktlus.

Adra läheb kusti orhinaga mullas,
 äkiote - pämm - adra jääb seisu. Hobe-
 sed põrkavad tagasi ja kui rinnakon-
 did juhtuvad adra käsipuu lähedal
 olema, siis tead, et häa võmaka saad.
 Ellina ka üheskord proovisin künda, isa
 puhkas ja papsis varetsas püpu. No tõm-
 basin siis ka ohjad pingule ja ütlesin
 - nõa! - No hobesed jälle läksid, kui
 tuul edasi; adra käis inde kakelepoole-
 kakelepoole, mina ise ratsuli vaddu, sil-

mad mulda läis.

- No, mes sa tahad poisiga ära teha!
No mäs sa nüüd seda adra läksid kor-
kima! - Prruu! - - -

No isa siis tuli ja arvas ise kind-
ma. Ma aga peistasin, mulda läks
suhku.

Väga raske on meie põllul kün-
da, peab ise tugeva kondiga ini-
meni olema.

Teraviljandest külvame meie harvi-
likult kevadel kaeru ja odru. Odrul on
sellepoolsel imelid vilid, et teda keva-
del külitakse hiljem kui kaera, aga
sügisel jälle niidetakse ennem kui
kaera. Ja siis jälle see asi, et kui
odra külv lõpetud on, siis ema panes ide

seasava supi sisse. Üeldakse, et see on nüüd odrakülvi lõpp. No aga kaer on harilik meie maa vilja, teda kasvatatakse igamehe põllul. Kaeratangu tehakse vähem, kuna küsil väga moes toit on. Globes-tele ei tehta küll küsilil, nemad jookvad jahurokka.

Kartulid ei külvata. Neid ei ma-
tu rohkem kui paar-kolm tükki pih-
ku, sellepärast korgatakse nad nä-
puga koke vanku. Kartulipanemine sim-
nib kevadel, kui lund enam maas ei
ole. Vähest juhtub ka nü, et sajab
veel peale kartulipanemist lund, kuid
see on erakorraline asi.

Rukkid kevadel ei külvata, olgu
süü, kui keegi tahab suvi rukkid kas-

vatada.

Praegu elame meie uues majas. Sel majal on kõik lagi ja põrand ja katuse. Ennevanast ei eland me uues majas, vaid väikeses saunas ühis. Sest meie maja põles üks suvi maha, ahju kivid aga olid eledad pärast. No meie mees-
tel põld väga koke suurt maja ehitada, siis ehitasid väikese. Aga seal meie küll elasime - kolme pere koos, süski oli koke kitsas. Kui ixe inimesed kõik korraga sees juhtusid olema, siis ei old nalja. Kel siis paljad jalad juhtusid olema, sel põlnud varbakiünlest enam juttu. Kui kõik korraga õhtuti loas pidid olema, siis ixe võtsid jalad lakti. Siis ei old nanna suurt viga.

Õojah, nümaks tuli ruumist nap-
pus ja... vanaisa ütles, et pere kas-
vat kosa suuremaks, et

— poisid (ta hüüdis ka minu isa
poisiks) katsuge, et saate uut koonet
ehitada!

Õojah, poisid siis võtsid ka kätte
ja löid mõisa metsast palke, ja kõik-
sugu kraami ja materjaali. Linnast too-
di kaheauguga plüü, kus võib koke kova-
ga suppi keeta ja muud teha.

Õo ega siis kedagi, maja sai sü-
giseks katuse alla ja me viisime kõik
mööbli ja toakraami ja sängid majas-
se sisse. Maja õnnistati ilusasti sisse
ja isa-ema, kõik pererahvas laulsid ja...
Siis ütles isa, et

— noh, nüüd oleme siis uues ma-
jas! — — —

Mina siis vastasin, et

— ega siis nüüd see uus maja
vanast lohigi minna. Süs hakkab jäl-
le pere kasvama ja maja lähel kitsaks.

Meie elame mitmekesi koos. Es-
kambis elavad vanaisa (tema tõmbab üh-
telugu püüpi), vanaema, s.o. vanaisa nai-
ne ja minu ema ämm, minu Juku-
st lall (tema on nüüd kroonus, kangesti
toomas veel ilm, kui Rakvere läks) ja
Kustist lall (temal on vixsitud ja la-
keritud sihvsaapad ja nüsike kulla-
kava maniskanoöp). No siis tagakamb-
ris elame meie, minu isa ja ema ja
mina. Mina ei ole veel küll kümnne

saatane, aga Pärtlipäeva ajal saan. J-
sa ei luba ikke mind veel laua taga
istudes süüa, ega vanainimestele vahete
rääkida. Ma ikke vahel annan seletama
miski, või küsima, süs isa karatab kohe.

— Nurka! Mis laps reagib süs
kui vanainimesedki! Laps reagib süs kui
kana. ....

No süs mina ei tohi millagi rääki-
da. Vanaisa magab kapi taga vanae-
ma selja taga. Hüüdes on sängi all,
et hüri ei sigineks. Need on niisugused
kurjad, hallikarvaga loomad, et näri-
vad kõik kohad ära. Lell magab talvel
toas, aga suvel-lasas. Tal on süs
hea laxast laupäeva õhtuti külas käia

Ükskord arvasi kustiist lellel
kange himu naist võtta. Et nüüd
on uus maja ja uumi ka ja .....
pulmad võiks jõulu ajal teha ja...
No vanaisa oli küll nõus, aga va-
naema istus kohe maha ja ei tah-
and niusugust juttu kuuldaigi.

See oli vist reede õhtul. Isa
pesi uhetoas silmi ja lell si-
dus maniskanoopi ette. Vanaisa
ja vanaema sosistasid tagakamb-
ris, aga auu ei saand midagi.
Ja igalpool oli niusudene pünlane
raikus, ehk küll isa pesemine tuppa
kuuldus. Lell ka nokises ega lau-
sund sõnagi. Ydust lell, see oli
pikali kapi taga ja vedas plotokit

Kustale oli kaerakott pähe pandud, ehk küll ta kuskil veos ei käänd. No mina siis ootasin, et mis sest viimaks välja tuleb! Kustiot lelle käest ei julend küsida, et viimaks veel kä-
ratab. Viimaks siis läksin Jukust lelle juurde ja küsisin:

— Mis sel Kustiot lellel on, ta
itab maniskat äripta õhta kaala?

— Läheb laadale! — ütles siis
Jukust lelle mulle vastu ja tõusis püo-
ti ja tegi neerikese tõoise näo ette.

No mina ei uskunud, et mis ta
siis maniskat ette paneb. Läksin isa
juurde.

— Et kuhu lelle lähel, või mes
pärast ta juustele pumatid pani

ja nõiakese südikarva lipou ja .... ?
 küsisin siis õige soinal, et teised ei
 kuuleks.

— No mes sa kõike pärid!
 nohises isa vastu ja pühkis väiksega
 käärudega puhtaks aetud lõuga.

— Mes laps vana inimeste asja
 pärib. Mene san'd nunda, ära topi li-
 gi! —

— Aga no mes tas' kamassid jal-
 ga pani? —

— Ära päri n'd. Vaata ema tuleb,
 mene võta pesu vastu! —

Läksin siis emale ilusaasti vastu
 ja aitasin kõik jäätand pesu-see
 on nõiakese pesu, mis õues kuivades
 on jäiseks löind, ära panna. No

süs võtsin ema käest kinni ja kutsusin tahakambri. Ulatasin süs suu koha ema kõrva juurde ja küsisin:

— Ema, ega sa ei valeta, - mis sel kustiist lallel on, tal on nüisike püha-päeva nagu es —

— Lell läheb kosja! - vastas ema.

No mina olin ka ennemini kosjades kuulnud, nagu laulgi üllis, et mina lähen kosja talerile ra! Mäekopli sai vahest nüisikest mängu mängida.

— Huhu ta läheb süs kosja? - küsisin häbenedes. No ema ka ei saland, ütles süs, et Mäemetsa Nettlele minevat kosja. Vanaema jälle tuli ahju tagant ja kutsus ema oma juurde.

Ma siis läksin ruusti ette kambu. Lell oli jo asjaga arkanas: maniska ees ja kammassid viksitud. Ja lõepoolt oli tal nüsse kosjamine mis nägu ees.

Noh siis isa vietas end, pani valge rätiku kaela ümber ja kammis peagi ära. Jukust-lell istus lõbusa näoga laua otsas ja klõpsis sõrme otstega vastu lauda.

— Mine kutsu tädi mees süa ja tädi ka! - ütles mulle isa ja istus ka laua otsa. Vanaema ja vanaisa istusid

lusti müüri ääres ja soendasid selga.

Vanaema küll ei vääkind kedagistki, oli nagu tusane.

Mina siis läksin õue ja sammusin tädi mehe maja poole. See oligi see-sama urtsik, kus me enne ela-

sime.

Mineva aasta läks minu tädi tädimehele mehele ja siis vanaisa andis neile oma krundist päeva-maad. Tädimees ei tahtnud esite küll sinna veikesse majasse minna, et rahver tilgub läbi. Lubas parem metsa kuuse alla minna, aga pärast siis ikke läks. Nojah nemad siis nüüd elavadki seal, ega ole neil küsa ühtigi. Pole neil veel peret, ega kedagiostki...

Tädimees tuli siis tädiga meile ja istusid maha. Hüstist-lill nõmmis nagu kapi kallal ja otsis midagi.

Soite olid nagu kõik vaksed, ega rääkind sõnaxesti. Mina pugerin vanaisa kõvale müüriäärde, ega tohtind vanainimeste asja segada.

Küimaks siis tuli kusti-
l-ell laua lähemal, niisuke siin-
vüulise kaelaga punase-
vüna pudel käes. Teigi siis suu lah-
ti ja ütles

- Noh, isa ja ema!

Siis veel ütles edasi, et ta tahab
koosja minna ja et

- joo me siis nüüd koosjaviina!

Siin mõtlesin siis, et miks l-ell ei
lähe isa-ema ees, et tahab koosja min-
na. Ei mina küll oleks julend nii
avalikult ja kõvasti niivõisi öelda. A-
ga kusti-
l-ell ütles ja oli veel ise rõn-
na tõsine

Noh siis arvasi koosja viina joo-
ma. Tädi mees, va näljamees, teigi veel
nälja ja soovis l-ellele õnne ja kõike.

Kustist-lell pakkus vanaemale ka viina, aga vanaema eiis vopis pingile pikale ja ütles, et ei võta.

— Kui sa teistama naise amale võtaksid, siis võtaksin, aga nüüd ei taha!

Ja riidles ja noomis veel rohkemki Kustist-lelle, et miks Nette võtab ja on.

— Eks võta Hundiaugu Marie! See on ka inimene. Oskab kõiki ilusti teha ja... Mis sa sest Mäemetsa Petest võtad. See on va Mäemetsa Mai ise, päris tema tembud sees. Küll sa näed, et su kraami ja vara ta kõik põlles-laiali kannab!

Ja vanaema oli kole pahane. Ta ei süündki sel päeval. Aga Kustist-lell ikke ei kuuland kedagiutki vanaema kee-

lust. Läks ikke kooja ja jõulu ajal olid pulmad. Ma veel olin ka pulmas. Nette oli minu vasta kole hea. Andis kompvekki mulle ja lubas mulle ühe ilusa juturaamatu osta. Isale kinkis veel kaks paari villaseid sukke, sest isa oli neil isameheks. Mina oleks peiupeoiko olnud, aga olin liiga noor.

Ma siis ise mõtlesin, et aga Nette nii paha inimene olegi.

Aga vanaema ei sallinud teda.

Vahel on minija keedetud supp soolane, vahel leib liiga küps või põlend, vahel tainane ja nõnna edasi.

No mina siis ei tea, kas ikke on supp tõesti soolane, või ajab vanaema muude jonnid.

Kustist-lell elab küll lellenaisega
ästi aga vanaema minijaga läbi kui-
dagi ei saa.

Vanaisa aga on üsna rahulik.

— Küll see varsti üle läheb! Naiste
jann ehk põhjatuul, see on üks ja sama.

Puhub aga ei kõrveta . . .

ütleb ta ja soendab müüri ääres ra-
hulikult selet.

Surev päev.

-L-

Mõnd öhtul olen näinud surma
toovat
mu Päivile. Kuid valulisem tund,
mis igavikust hetkeks läbistund,
on täna: Päev näib surmamürki joovat.

On kurb ja ometi täis jõudu, uhkust.
näib, halistuva valland hardumus,
Kuis murdub hingelduvas tardumus-
ta sinivalgel vaibal leiab puhkust.

Mu surev Päev! Sa suur ja esimene!
Miks tarvitsed küll surma, hääbumist?
Miks igal öhtul taandud, valul raaged?

Su Hommikute sünd on igavene.
Vist vaevalt ehkaksin Su jääbumist..

Oo Eha, koit ... oo Täevarannad kauged!

Kool ja noorsoo kasvatus.

K. A.

Kasvatus on algamas meie õppiva noorsoo juures. On loomulik, et uus liikumine esialgul küllalt teadlik pole, et siin palju selgitustööd vaja, enne kui noorsoo kasvatus kindlal alusel edeneb.

Kasvatustööd peab noorte keskel tegema: noored on vastuvõtlikud ideelisele piiridele. On noorte keskel kasvateilmavaatele ja eluviisile kindel alus pandud, siis võib loota, et see ka vane-

---

mas põlves püsib, ja et selle tõttu meie rahvas
ikka enam ja enam lähineb karskusideaa
lile. Muidugi on õige, et karskus veel kõiki
ühisolelusi ja muid pahesid maailmast ei
kasta. Siiski vähendab ta neid tuntavalt
ja tasandab seega teed edupüüetele ja
hariduse tõusule.

Karskustöö noorsoo keskel peab ole-
ma peaaesjalikult kasvatus, mille lõpuks
täieline karskus. Karskustöö on kasvatusloo-
sust meie võime inimest karskuse kas-
vatada, mitte aga karskuse õpetada. On
isik saanud häärkasvatuse, s.t. on ta
täiesti kõlbline, siis on ta ka karske.
Kool täidab oma ülesannet noorsoo
karskustöös sel määral, kui võrd suudab
ta kõlblise kasvatuse nõudeid teostada

Asjasse süvenedes võime konstateerida, et meil karuskustöö visalt edeneb. Selles on süüdi peaaasjalikult meie alkoholitarvitajad s. o. eba-kõlbliised õpetajad ja seltskonna tegelased. Kool peab noortele õpetaja näol ka kõlblist eeskujut andma. Sageli nõutakse noortelt seda, mida pole suudetud pakkuda. Sageli tahetakse ilma parandada, tahetakse kõike uueks luua, aga ennast unestatakse silmapaari vahel. Parandus peab algama isikust ja siingi samm-sammult, sest kõlbline elu kujuneb väikesetest asjadest.

Paljud arvavad karuskustööks ainult joovastarvete jookide kahju selgitamist sõna abil. Lubatagu vastuvaielda.

Teame, et nooruse aastais ollakse kõige vastuvõtlikum välistele mõjudele, sellepärast on hädaski noorus eas suurem, kui kunagi muul ajal. Kuid soodne on pind nooruses ka ideelistele püüetele. Sellepärast tuleb noortele neid ähvardavate pahede kahju selgitada. Samal ajal tuleb noori siduda tegevusega, mis neid pahede eest hoiaks. On tarvis korraldada noori pahedest eemalehoidvaid ideelisi ettevõtteid, mis ei oleks alati seot igapäevase halli kooli „tunni-tööga“. Järjekult peame karuskustööpüre laiendama, asudes võitlusesse ka õuetsetamise, sapa kirjanduse, moraali vaesuse ja igasuguse hasartismi ja lüalduse vastu; ja ikka kaudsel teel. Karuskustöö peab olema mitte niivõrd eitas kahju selgitamine, kui võrd positiivse mõistliku mee-

lelahutuse, terve ning esteetilise lõbu ja noorsoo võimetele ja huvidele vastava tegevuse võimaldamine.

Ei maksa vastastel tõendama tulla, et karskustöö meie seminaaris üleliigne oleks. Tegelik elu on näidanud, et ka siin selles vajadus. On fakt, et seminaaris karskustööde alles tähtsamas. Suurem osa õppurkonnast on alles karskustöökumise suhtes täitsa külm. See on tingit allakiskuvast meeleolust seltskonnas ja nõrgast iseloomust. Vastuvaidlematu tõsi on ka see, et meie õpetajaskund ei ole alati küllalt karske olnud, mis täitsa lubamatu nähtus. Seminaarist peavad minema ellu aateliised noorte juhid, õpetajad, kes oleks tõsised kasvatajad meie väikse kodumaa hariduspoollul, mit-

te aga palga- ja päevaraha saaja tunnu-
 tööised. Üks suurim ülesanne meie ko-
 ritlastel on karskustöö. Sellist ei saa
 ükski õpetaja mööda minna. Sellepär-
 peaks seminaari õppekavas ka karskusõpe-
 tus olema, nagu see seminaaride oradu-
 ses ette näht. Kuid karskusõpetus peab
 andma veendunud karsklane õpetaja, mis
 on loota õigeid tagajärgi. Aga see sugu-
 sest õpetajast on meil hea suur puudus.

Aateid on kannud alati üksikud;
 need üksikud peaksid omagi õpetajad.

Arimult aateline õpetaja on see,
 kes suudab edasi haridust noortele.
 Eks ole asi nii, et kuiv teadusmees õpe-
 taja, kes pole huvitatud noorte, "üldest",
 rahva tulevikust, kellel küll per laste

kuini teooriaid ja igasuguseid valemid, jääb
ikka palgaliseks tunnitöoliseks, mille aga
noorsoo ideeliseks juhiks. Need igavad
masinad on ühetoonilised kallid sam-
lad onnetusks õitsval noorustel.

On aeg karaskust tõsiselt hinnata!

Kirjavastused.

W. — kevadrüüg - ja - Varemil - lähivad
tagavaraks. - Kaos - ja - Aguli murk-
ei ilmu.

K. — kanarpiku seival - liig pealis-
kaudne, - si lähe.

K. A. — Mõnda seminaari karakusnin-
gi elust - ei paku midagi uut.

Jäät avaldamata.

Käyandja:

Rakvere Õpetajate Seminaari Kaaskus-
ring.

Toimkond:

J. Lemets, L. Jalakas, M. Tammi,
H. Blum, Pirkhof.

Toimkonna juhataja: J. Lemets

150